

Odborné stanovisko SKAV k návrhu programového prohlášení vlády v kapitole Vzdělávání

Ve Stálé konferenci asociací ve vzdělávání (SKAV) věříme, že každé dítě a každý dospělý mají mít podmínky, aby mohli plně rozvíjet svůj potenciál, najít své místo ve společnosti a prožít spokojený život. Usilujeme o společnost, která je sociálně soudržná, spravedlivá, ohleduplná ke všem živým bytostem a životnímu prostředí, založená na svobodě a zodpovědnosti každého jedince.

13. listopadu 2025

Oceňujeme, že návrh programového prohlášení vlády (PPV) deklaruje, že **školy jsou pro vládu prioritou**, a investice do vzdělávání považuje za klíčovou investici do budoucnosti České republiky.

Souzníme s dlouhodobou vizí, cíli a rámcem pro rozvoj školství, jak je vymezuje Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ (Strategie 2030+). Ta byla schválena vládou na základě širokého konsenzu odborné veřejnosti i zástupců politických stran napříč politickým spektrem. Díky ní je možné plánovat změny systematicky, koordinovat všechny úrovně vzdělávání a efektivně investovat do modernizace i kvality vzdělávání. Strategie 2030+ reaguje na budoucí trendy, jako jsou technologické změny a potřeby trhu práce, a zajišťuje stabilitu i odborný přístup při tvorbě reforem.

Formující se vláda se ve svém programovém prohlášení v některých oblastech hlásí k naplňování cílů a opatření, jak byly pojmenovány Strategii 2030+, i když ji výslovně nezmiňuje:

- ➔ Vláda se zavazuje postupně navýšit výdaje na vzdělávání až k průměru zemí OECD.
- ➔ Vláda slibuje stabilní a lepší přípravu učitelů a garantuje nástupní plat vysokoškolsky vzdělaného učitele 50 tisíc korun a průměrný plat 75 tisíc korun na konci volebního období.
- ➔ PPV podporuje dostupnost a zajištění dostatečného financování školních psychologů, speciálních pedagogů a asistentů pedagogů.

Tyto záměry hodnotíme kladně. Zároveň nás ale znepokojuje odklon od řady principů a hodnot, z nichž vycházejí klíčové strategické dokumenty a legislativní rámce českého školství.

Vzdělávání podle Strategie 2030+

Strategie 2030+ stanovuje pro rozvoj vzdělávání dva hlavní cíle:

- ➔ Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život,
- ➔ Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů.

Z našeho pohledu PPV toto strategické směřování nerespektuje.

Formující se vláda v návrhu programového prohlášení proklamuje záměr omezit neefektivní prvky financování inkluze. Z Návrhu však není zřejmé, co tyto prvky konkrétně jsou, ani jak byla jejich neefektivita zjištěna. Explicitní podpora pro navýšování kapacity speciálních škol a tříd signalizuje, že se vláda hodlá odklonit od inkluzivního přístupu a podpořit segregované formy vzdělávání. To bude mít negativní dopad na rozvoj potenciálu dětí a mladých lidí i celé společnosti. Rozsáhlé mezinárodní výzkumy i národní testování znalostí žactva přitom prokázaly pozitivní nebo neutrální dopady inkluzivního vzdělávání na děti a dospívající se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) i na ostatní. Žáci a žákyně se SVP, kteří se vzdělávají v běžných základních školách, mají dvakrát vyšší šanci na pokračování na vyšší stupně vzdělávání. V inkluzivním prostředí žákyně a žáci rozvíjejí empatii, toleranci a další sociální dovednosti nezbytné pro život v rozmanité společnosti.

Rizikem je také nesplnění povinnosti vyplývajících z práva Evropské unie, která se týká segregace romských dětí ve vzdělávacím systému. Segregaci se dosud nepodařilo odstranit, romské děti se i nadále čtyřikrát častěji než je průměr v populaci vzdělávají ve školách určených dětem se zdravotním (zejména mentálním) postižením. S tímto selháním je spojena hrozba finančních sankcí v podobě jednorázové pokuty v řádu několika desítek milionů eur a následně penále v obdobné výši za každé další pololetí až do zjednání nápravy. Jedná se tedy o částku v řádu stovek milionů až jednotek miliard korun.

PPV signalizuje ústup od inkluzivního pojetí a směřuje k posílení segregovaných forem vzdělávání.

Role školy a cíle vzdělávání podle školského zákona

Školský zákon stanovuje komplexní rámec pro směřování vzdělávacího procesu, který přesahuje pouhé předávání informací a zdůrazňuje roli školy při formování a rozvoji ucelené osobnosti připravené na život v moderní společnosti.

V programovém prohlášení vlády je role školy nepřipustným způsobem redukována. Vágním konstatováním, že „*úkolem školy je vzdělávat, rozvíjet znalosti a kritické myšlení a nikoli šířit politické či aktivistické postoje,*“ jsou problematizovány zejména cíle vzdělávání zaměřené rozvoj schopnosti dětí a mladých lidí zapojovat se do občanského života.

Obecnými cíli vzdělávání jsou podle § 2 školského zákona zejména:

- a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,
- b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
- d) pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,
- f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,
- g) získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.

Školský zákon vymezuje cíle vzdělávání, které rámuje obsah vzdělávání, a tím také v této oblasti definují zakázku pro vzdělávání jako veřejnou službu. PPV tuto zakázku bez odborného konsenzu zásadním způsobem redefinuje.

Spolupráce škol a neziskových organizací

Zatímco školský zákon a klíčové strategické dokumenty včetně Strategie 2030+ kladou důraz na rozvoj občanského vzdělávání a na otevření školního vzdělávání většímu propojení se vzděláváním neformálním, budoucí vláda chce řešení občanských témat a spolupráci škol s dalšími organizacemi omezovat.

V PPV požaduje, aby „vzdělávání zůstalo prosté ideologických vlivů i působení neziskových organizací“ s tím, že úkolem školy je „rozvíjet znalosti a kritické myšlení, nikoli šířit politické a aktivistické postoje“.

Neziskové organizace doplňují podporu pro školy tam, kde státu dlouhodobě chybí dostatečné kapacity nebo odbornost. Do vzdělávacího systému přinášejí inovace, vyučujícím zpřístupňují metodickou podporu, pomáhají školám s prevencí rizikového chování, podporou duševního zdraví, rozvojem mediální gramotnosti nebo s tématy, jako je rovnost či participace žáků a žákyň. Označit tyto organizace nebo jejich část nijak nedefinovanou nálepkou „politické“ znamená dehonestovat tisíce profesionálů, odbornic a odborníků, kteří se zapojují do věcí veřejných a podílejí na zkvalitňování vzdělávání.

Byla to navíc vláda premiéra Andreje Babiše, která v roce 2021 schválila *Strategii spolupráce veřejné správy a nestátních neziskových organizací na léta 2021 až 2030*, kde je například uvedeno opatření A3.1: „V souladu se Strategií vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ vhodnými nástroji podporovat a prosazovat efektivní spolupráci škol s NNO, motivovat aktéry formálního i neformálního vzdělávání ke vzájemné spolupráci vytvořením finančních i věcných podmínek pro propojování formálního a neformálního vzdělávání.“

Propagaci politických stran ve školách již nyní zamezuje ustanovení § 32 školského zákona. Vládní tlak na vyloučení organizací vágně onálepkovaných jako „politické“ by pro učitele a učitelky znamenal nejistotu, s kým smějí spolupracovat, kdo je „bezpečný“ partner a kdo ne. Pojmy jako „ideologický vliv“ nebo „politická nezisková organizace“ nejsou právně definované. To umožňuje libovolnou interpretaci – kdokoli může být takto označen, pokud jeho činnost či názory nejsou v souladu s vládní či dominantní představou. Taková vágní formulace vytváří prostor pro cenzuru nebo selektivní zákaz spolupráce škol s organizacemi, které se

zabývají např. lidskými právy, rovností, klimatickou odpovědností či podporou demokracie. V praxi by to mohlo vést k politizaci rozhodování o tom, kdo smí do škol vstupovat – což je paradoxně přesně ten „ideologický vliv“, před kterým má návrh údajně chránit.

Na odborné rovině by omezení spolupráce škol s neziskovými organizacemi mělo dopad na kvalitu vzdělávání, podporu duševního zdraví, prevenci rizikového chování, nabídku vzdělávacích i pohybových a sportovních aktivit, podporu pedagogů při zavádění inovativních metod výuky, vzdělávání žáků a žaček se speciálními vzdělávacími potřebami a řešení náročných situací ve škole i působení asociací pracovníků ve vzdělávání a iniciativ žactva.

Nestátní neziskové organizace přinášejí do škol inovace a odbornou metodickou podporu. Omezení spolupráce škol s nestátními neziskovými organizacemi na základě vágní a právně nedefinované terminologie by mělo zásadní negativní dopad na kvalitu vzdělávání, prevenci rizikového chování a podporu pedagogů.

Shrnutí

Vyzýváme vládu, aby programové prohlášení v kapitole Vzdělávání ukotvila v souladu s dlouhodobými strategickými cíli pro rozvoj vzdělávání v České republice a odstranila prvky ohrožující rovný přístup ke vzdělávání a kvalitu výuky.

Stálá konference asociací ve vzdělávání (SKAV) oceňuje, že formující se vláda označila vzdělávání za svou prioritu a přijala v rámci svého programového prohlášení klíčové finanční závazky k navýšení výdajů na vzdělávání na průměr zemí OECD a garanci vyšších platů pro pedagogy a podpůrný personál, vyjadřuje však hluboké znepokojení nad odklonem od Strategie 2030+.

Vyzýváme budoucí vládu, aby explicitně potvrdila naplňování Strategie 2030+ a upustila od záměru omezit inkluzivní vzdělávání a posilovat segregované formy výuky. Tento krok popsáný v PPV by byl přímým rozporu s cílem Strategie 2030+ snižovat nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání pro všechny. Přetrvávající segregace romských dětí navíc může Českou republiku zatížit finančními sankcemi ze strany EU.

Dále považujeme za klíčové, aby programové prohlášení vlády respektovalo cíle vzdělávání stanovené školským zákonem, které zahrnují mimo jiné přípravu pro aktivní občanský život. Omezení spolupráce s organizacemi, které přinášejí do škol inovace, metodickou podporu a řeší prevenci rizikového chování, by zásadně snížilo kvalitu vzdělávání a vytvořilo nejistotu pro učitele.

Vláda musí zajistit, že zásadní finanční investice budou do vzdělávacího systému směřovány na základě stabilního a promyšleného strategického rámce tak, aby byly vytvořeny podmínky pro zkvalitňování a modernizaci vzdělávání a byla podporována sociální soudržnost ve společnosti.

Stálá konference asociací ve vzdělávání (SKAV) je připravena nabídnout formující se vládě odbornou podporu při naplňování strategických cílů rozvoje vzdělávání v České republice. Sdružujeme organizace a odborníky i odbornice s dlouholetými zkušenostmi z praxe i systémové úrovně a disponujeme znalostmi, které mohou pomoci při tvorbě konkrétních opatření, jejich implementaci i hodnocení dopadů. Jsme připraveni spolupracovat na vytváření řešení, která přispějí ke zvyšování kvality vzdělávání, podpoře pedagogů a pedagožek, snižování nerovností a rozvoji inkluzivního a moderního vzdělávacího prostředí.

Tento dokument je výsledkem dlouhodobé expertní práce členských organizací Stálé konference asociací ve vzdělávání (SKAV) reprezentující více než tři desítky organizací působících ve vzdělávání, které s předkládanými doporučeními vyjádřily shodu. Žádáme vznikající vládu, aby tato doporučení pečlivě zvažila a zahrnula je do následných kroků.

Zdroje:

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

Školský zákon č. 561/2004 Sb.

Strategie spolupráce veřejné správy a nestátních neziskových organizací na léta 2021 až 2030

Proč potřebujeme společné vzdělávání? Fakta místo mýtů (Society for all)

Segregované školy najdeme téměř v každém kraji. Odpovědnost nesou obce, potřebují ale podporu státu (PAQ Research)